

*The Swedish Society
of Medical Genetics
and Genomics*

*Svensk Förening för
Medicinsk Genetik
och Genomik*

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Utbildningen avser att leda till certifiering som genetisk vägledare (GV) i kliniskt arbete av Svensk förening för medicinsk genetik och genomik (SFMG) och är framtaget i samverkan med Svensk förening för genetiska vägledare (SFGV). Detta dokument anses vara vägledande i anställning och SFMG-certifiering av genetiska vägledare i Sverige.

Genetisk vägledning innebär praktisk tillämpning av kunskap och förståelse för de genetiska, medicinska, och psykologiska aspekter av en genetisk utredning. Det omfattar ett omhändertagande och bemötande som ser till hela patienten i relation sin familj och släkt och den risk som finns för sjukdom i en samhällskontext. Vägledning ges på icke-direktivt sätt och stor hänsyn tas till etiska aspekter med fokus på att stödja autonoma beslut. Det finns inget specifikt utbildningsprogram för detta ändamål i Sverige och i avsaknad av det kan därmed personer med annan relevant utbildning arbeta inom klinisk genetisk verksamhet. Det förutsätter att möjlighet ges till en individuell utbildningsplan som omfattar kurser inom områden som eventuellt saknas i grundutbildningen för att nå certifiering som GV i enlighet med SFMG.

Med biträdande genetisk vägledare avses anställd med grundläggande akademisk utbildning motsvarande >180hp (rekommendation), inom omvårdnadsvetenskapligt eller biomedicinskt område och som har anställning under utbildning till genetisk vägledare, t.ex. sjuksköterska, naturvetare, biomedicinsk analytiker och barnmorska eller inom socialt arbete, psykologi. Därutöver skall den biträdande genetiska vägledaren, inom ramen för den individuella utbildningsplanen genomgått utbildning inom genetisk vägledning minst 15hp.

Med genetisk vägledare avses anställd med en akademisk utbildning motsvarande minst Magisterutbildning (>240hp rekommendation) inom något omvårdnadsvetenskapligt eller biomedicinskt område.

Uppfyller den anställda inte de grundläggande utbildningskraven för biträdande GV kan anställningsformen vara i enlighet med **grundprofessionen**, t.ex. sjuksköterska eller biomedicinsk analytiker. En individuell utbildningsplan bör upprättas för att nå SFMG-certifierad GV. Utbildningsplanen individanpassas beroende på vilken grundprofession den anställda har, t.ex. kurser i grundläggande genetik, genetisk vägledning och-/eller omvårdnadsvetenskap. Den verksamhetsförlagda utbildningsdelen görs inomkliniskt genetisk verksamhet, i möjligaste mån under handledning av en certifierad genetisk vägledare.

Den certifierade genetiska vägledarens huvudsakliga arbetsuppgifter är att självständigt, i ett multidisciplinärt team, förbereda och genomföra genetiska patientmottagningar i samband med genetiska utredningar. Fokus bör ligga på psykosocialt omhändertagande, med ett personcentrerat förhållningssätt och bibehållen patientsäkerhet. Arbetsuppgifterna för en genetisk vägledare kan variera från klinik till klinik, samt mellan de olika kompetensnivåerna i utbildningsprogrammet för GV.

Utbildningsmål för SFMG-certifierad genetisk vägledare

Fyra distinkta utbildningsmål finns: vägledningskunskap, genetik, etik och lag, samt organisation. Erhållen kunskap bör nås genom teoretiska studier, klinisk tjänstgöring, studiebesök, handledning, reflektion, deltagande i konferenser och andra utbildningsmöten samt deltagande vid mottagningsbesök.

Efter utbildningen skall den genetiske vägledaren:

Vägledningskunskap

- Ha kunskap om människans psykologiska och sociala utveckling.
- Kunna tillämpa olika kommunikations- och beslutsteorier.
- Kunna vägleda människor till att fatta självständiga, välgrundade beslut i samband med genetisk utredning.
- Kunna genomföra samtal kring existentiella frågor som berör genetiska frågeställningar.
- Kunna bemöta och identifiera människor i kris.
- Kunna genomföra uppföljande samtal med personer som fått svåra besked.
- Kunna genomföra familjemöten vid genetisk vägledning.
- Förmedla kunskap i genetisk vägledning till hälso- och sjukvårdspersonal samt till allmänheten.
- Kunna reflektera över och värdera egna reaktioner i vägledningssituationer.

Genetik

- Ha god kunskap om medicinsk genetik och dess tillämpningar inom hälso- och sjukvården, samt konsekvenser för patienten och dess familj.
- Ha god kunskap om nedärvda sjukdomar.
- Ha god kunskap om och vara förtrogen med genetiska databaser relevanta för mottagningsarbete.
- Kunna förstå och förmedla genetiska analysresultat.
- Kunna värdera och visa självständigt tänkande i förhållande till aktuell forskning inom området och kritiskt granska och värdera vetenskaplig information om genetik och genetisk vägledning.

Etik och lag

- Ha kunskap om etiska begrepp och teorier.
- Kunna förstå, värdera och ta hänsyn till etik, individ och familj ur ett genetiskt perspektiv.
- Ha kunskap om och vara förtrogen med gällande lagar, föreskrifter och riktlinjer som berör patienter inom hälso- och sjukvården i relation till genetisk utredning.
- Ha god kunskap om medicinsk-etiska bedömningar och överväganden.

Organisation

- Vara väl orienterad om sjukvårdsarbete och sjukvårdsorganisation.
- Ha kunskap om kvalitets- och förbättringsarbete inom verksamheten.
- Ha kunskap om och förståelse för genetiskt mottagningsarbete.
- Kunna genomföra undervisning på grund- och vidareutbildningsnivå.
- Vara väl orienterad om den genetiska laborieverksamheten.

Utbildning

Utbildningen blir till största delen verksamhetsförlagd, med kompletterande kurser, föreläsningar, konferenser och studiebesök. Den skall ge praktisk färdighet och teoretisk kunskap för att man efter certifiering på ett professionellt sätt skall kunna vägleda patienter och deras familjer att kunna fatta egna välgrundade beslut vid svåra genetiska och komplicerade medicinsk-etiska frågor.

- Det rekommenderas att utbildningen omfattar totalt minst 240hp, varav minst 15 hp, inriktade specifikt mot genetisk vägledning. Beroende på förkunskaper och arbetslivserfarenhet kan den totala tiden innan examination variera, dock minst 2 års arbetslivserfarenhet inom området klinisk genetik.
- Minst två år kliniskt arbete genomförs inom ramen för kliniskt genetisk vägledningsverksamhet, i möjligaste mån under handledning av certifierad genetisk vägledare. Denna handledning skall ske kontinuerligt under den kliniska utbildningen och därefter övergå i mentorskap.

- Närmaste chef lägger upp en individuell utbildningsplan i enlighet med utbildningsdokumentet.
- Individuell utbildningsplan tillämpas, då förkunskaper i omvårdnad, genetik och genetisk vägledning förväntas variera.
- Handledning och reflektion skall i möjligaste mån ingå hos psykolog eller person med handledarutbildning.
- Genomgångna kurser, utbildningsmoment och examinationer skall kunna intygas och dokumenteras i den individuella utbildningsplanen. Studiebesök och praktik som ingår i utbildningen skall även de ingå i dokumentationen.
- Magisteruppsatsarbete eller motsvarande, likvärdigt med minst 15 högskolepoäng, inom respektive students huvudområde, gärna med inriktning mot genetik och genetisk vägledning.
- Utbildningen skall ge kunskap för att kunna verka självständigt i enlighet med utbildningsmålen, inom verksamhet med anknytning till klinisk genetik.

Examination

- Om certifiering ansöks hos SFMGs sekreterare. Inför certifiering skall intyg över utbildningen insändas. De skall innehålla uppgifter enligt SFMGs formulär om genomgångna utbildningar, och praktik, samt patientlogg. Av dokumenten skall det klart framgå att de uppsatta utbildningsmålen nåtts. Dokumentationen skickas per email till sekreteraren.
- Ansökan om certifiering bedöms av två examinatorer, som utses i samråd mellan SFMG och SFGV styrelser. Examinatorer skall vara kliniskt verksamma inom klinisk genetik och ha god kännedom om genetisk vägledning. Det är fördelaktigt att den ena examinatorn är certifierad genetisk vägledare enligt SFMG.
- Examinatorerna skall bedöma dels att examinanden har tillgodogjort sig de praktiska momenten, dels att denna har tillräckliga teoretiska kunskaper.
- Examinatorerna skall vara eniga i sitt utlåtande om att godkänna examinanden.
- Vid oenighet utser SFMG en tredje examinator som får avgöra om examinanden skall godkännas eller ej.

Examinanden kan med fördel ansöka om medlemskap inom SFMG, men detta är inte ett krav inför ansökan. Den certifierade genetiska vägledaren som är med att bedöma/examinera certifieringsansökan bör vara medlem i SFMG.

SFMG för en förteckning över de personer som erhållit föreningens certifiering som GV. Denna finns tillgänglig via sekreteraren. Av förteckningen skall framgå tidpunkt för godkännandet.

SFMG:s styrelse har på uppdrag av årsmötet 2017 godkänt detta utbildningsdokument 2017-01-26. Revision godkänd av SFMG:s årsmöte 2021-01-27.